

MODERN PİYANO TEKNİKLERİ VE İKİ ÖRNEK*

EXTENDED PIANO TECHNIQUES AND TWO EXAMPLES

Şirin AKBULUT DEMİRÇİ**

Geliş Tarihi: 13.01.2016
(Received)

Kabul Tarihi: 20.05.2016
(Accepted)

ÖZ: “Modern Teknikler” müzikte kullanılan icra teknikleri olup bu teknikler geleneksel olmayan söyleme veya çalma teknikleridir. Modern piyano tekniklerinin kullanımı müzik tarihinin her döneminde var olmuşsa da, 20. yy. müziğindeki kullanımı çok daha yaygındır. Pek çok çağdaş besteci çalgıların farklı teknik olanaklarını araştırmakta ve şüphesiz bu yöntem çağdaş eserler için çalgısal renklerin çeşitliliğini artırmaktadır. Modern piyano teknikleri alışılmadık dışında ses üretme teknikleridir. Bu araştırmada, Mesruh Savaş’ın (1978-) 2011 yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda uygulanmaya başlanan “Modern Piyano Teknikleri ve Müzik Öğretmenliği Programında Uygulanması” adlı proje için bestelediği altı eserden son iki eser incelenmiştir. Böylelikle bu iki eserin piyano edebiyatı içindeki yeri ve piyano edebiyatına katkıları incelenmiş ve araştırmanın sonucunda eserlerde sağ ve sol el parmak ucu ile pizzicato yapma, glissando, piyanonun kâğıt ile hazırlanması ve orta pedal kullanımı gibi tekniklerin kullanıldığı görülmüştür. Modern teknikleri kullanılarak yazılan eserlerin incelenmesiyle, bu konuda bir doktora tezi, iki makale ve iki bildiriden oluşan Türkçe literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Modern piyano teknikleri, piyano eğitimi, piyano edebiyatı, Türkiye.

ABSTRACT: “Extended Techniques” are those untraditional music singing or playing techniques. Although the use of extended piano techniques were used through every period of music history their application in music since 1900’s has become much more common. Many contemporary composers search different technical possibilities of instruments and these techniques increase the instrumental colors for contemporary works. Extended piano techniques are techniques for producing unique sounds. In this study, Mesruh Savaş’s (1978) last two compositions which were composed for the project “Extended Piano Techniques and Teaching in Music Education Departments” was chosen as an example and were analyzed. Their contribution to music literature and their place and importance was examined and searched. Thus, it was observed that the extended techniques utilized in these pieces are playing pizzicato with right and left hands fingertips, glissando, using different tools like paper clips for achieving different colors and using different pedal techniques. According the limited literature about subject, like only one doctorate thesis, two article and two scientific paper in Turkey, by making this analysis this study will make important contributions to the literature.

Keywords: Extended piano techniques, piano education, piano literature, Turkey.

* Makale, 2013 yılında Malezya’da düzenlenen 3. Asya’da Sahne Sanatları Olarak Yaratıcı Endüstriler Uluslararası Konferansı’nda Modern Piyano Teknikleri ve İki Eser (Extended Piano Techniques and Two Examples) adlı sözlü olarak sunulan ve özeti yayımlanan bildiriden üretilmiştir.

** Doç., Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sirin@sirinakbulut.com

GİRİŞ

Modern piyano çalma teknikleri çok çeşitli olmasına rağmen şu şekillerde bir sınıflandırılma önerilebilir:

1. “Hazırlanılmış Piyano”, yabancı nesnelerin piyano çalmaya eklenmesi ile ses tınlarının değiştirilmesi şeklinde oluşturulur. Buna tellerin arasına ya da üzerine kâğıt, çivi, metal parçası, kalem, cam çubuk, mızrap vb. yerleştirilmesi örnek olarak verilebilir. John Milton Cage Jr. Bu yöntem ile pek çok dans formunda çalışma ve birkaç konser parçası bestelemiştir. Bunlardan en çok bilineni ise *Sonatas and Interludes* (1946-1948) adlı eseridir.¹ George Crumb sıra dışı sesler ve modern teknikler ile tanınmaktadır.² Örnek olarak; konuşan flüt (sanatçı çalgıya üflerken konuşmaktadır) ve kapağı açık bir piyanoya dökülen cam misketler verilebilir. Crumb’ın şu eserleri bu tekniklere örnek oluşturmaktadır: *Makrokosmos, Volume I* (1972), *hazırlanılmış piyano için Proterozoic (Var.II)* (titreyen tele ataç takılması uygulaması).³

2. “Telli Piyano” tellere doğrudan ya da başka bir temas yöntemi ile vurularak ya da tellerin gerilmesi ile kullanılır. Teller üzerinde glissando⁴ yöntemi ile kullanılan teknikler şunlardır: Parmak ucu ile glissando, tırnaklarla glissando, yukarı-aşağı doğru glissando, amortisörlerin önünde ve arkasında glissando yapma, teller boyunca glissandolar ve pizzicati. Henry Cowell⁵ piyano tuşlarına vurmaya yerine ya da piyano tuşlarına vurmaya ek olarak tellere doğrudan müdahale edilmesi şeklinde gerçekleştirilen piyano ile ilgili modern teknikleri toplu olarak tanımlamaktadır. 1920’ de Cowell öncülüğünde, bu tür teknikler yenilikçi klasik müzik bestecileri tarafından sıklıkla kullanılır olmuştur⁶. Bu tekniğin kullanıldığı örnek eserler şunlardır: George Crumb, *Makrokosmos, Vols. 1 and 2* ve Henry Cowell, *A Continuum Portrait, Vol. 1.* ve *A Continuum Portrait, Vol. 2, Piece for piano with String.*

3. Piyano ile ıslık çalmak, şarkı söylemek ya da konuşmak. Örnek olarak Berkant Gençkal’ın iki piyano bir perküsyon için *¡Viva!...¿La?... Revolución* adlı eseri verilebilir.

4. Bir ya da birkaç tuşa sessizce bastırmak, ilgili tellerin serbestçe titremesine izin vermek, böylece bir çeşit yankı efekti oluşturmak. Bu tekniklerin

¹ John Milton Cage (Eylül 5,1912-Ağustos 12, 1992) Amerikalı besteci, filozof, şair, müzik teorisyeni, sanatçı ve grafikçi.

² George Crumb (Ekim 24, 1929) Amerikalı modern müzik bestecisi.

³ <http://www.lunanova.org/PianoET/>

⁴ Parmağı tuşların üzerinden hızla geçirme.

⁵ Henry Cowell (Mart 11, 1897 – Aralık 10, 1965) Bir Amerika’lı besteci, müzik teorisyeni, piyanist, öğretmen, yayıncı ve menajer

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/String_piano

kullanıldığı esere örnek olarak Mesruh Savaş'ın Le Chant Des Voyalles adlı eseri verilebilir.

5. Diğer bir teknik ise üst ses kombinasyonu tekniğidir. Bu da şöyle örneklendirilebilir: Tuş vuruşu ile kombinasyon halinde, pizzicato ile kombinasyon halinde, bas telleri üzerinde tırmalama ile kombinasyon halinde. Crumb'ın Voice of the Whale, "Sea Themeglissando" adlı eseri icra edilirken teller üzerinde parmak ucu ile hızlı glissando yapmayı gerektirir.

6. Ellerin, avuç içinin, yumrukların kullanımı ya da vücudun diğer parçalarının da kullanımı ile tuşlara vurulması. Basit çalma tekniklerinden avuç içi ile vurmaya örnek olarak Jennifer Stasack's Crossing Rivers IV, 4. Bölüm, 6-8 ölçüler gösterilebilir.

7. Piyanonun farklı parçalarının vurmali çalgı olarak kullanılması. Örneğin dış kenarının kullanılmasını Luciano Berio Cavaliere di Gran Croce Omri⁷ deneysel çalışmasında uygulamıştır: Aslında 1968' deki bestesinde: "Sinfonia for Voices and Orchestra" numaralandırılmış ve Sequenza başlıklı solo parçaları serisinde uygulamıştır.

8. Ellerin avuç içi ya da yumruklar ile mikroton kullanımı. Gövdenin diğer parçaları ile tuşlara vurulmasında Charles Edward Ives⁸ geniş kapsamlı olarak uluslararası öneme sahip ilk bestecidir. Onun eserleri çok tonluluk, çoklu ritim, ton parçaları, rastgele elemanlar ve çeyrek tonlar içermektedir. Bir örnek olarak, Charles Ives tarafından bestelenen Three Quarter Tone Piano Pieces (1923–24)⁹ (üç çeyrek tonlu piyano parçaları) ve Piano Sonata No. 2, Concord, Mass., 1940-60, genellikle Concord Sonata olarak bilinir. Besteciler tarafından en iyi bilinen ve en saygı duyulan parçalardan biri olup, ikinci bölümde, piyanonun tuşlarına 14 ¾ inç uzunluğunda bir tahta parçası ile basılarak gerçekleştirilmiş bir akor kümesi bulunmaktadır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Piano_extended_technique)

9. Ayak teknikleri ile çalma. Bunlar ise şöyle özetlenebilir. Orta pedali tutma, sağ pedal vasıtasıyla eko başlatma, sessiz darbe yemiş tuşlar vasıtasıyla eko başlatma, kombinasyon halinde pedal ilavesi.

Modern piyano teknikleri ile ilgili yazılmış tek Türkçe tez Serla Balkarlı Can'ın Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Kasım 2002'de hazırladığı John Cage'in "Hazırlanılmış Piyano"su ve Endonezya Geleneksel Orkestrası "Gamelan" adlı Sanatta Yeterlik tezidir. Can bu tezinde John Cage'in hazırlanılmış piyanosu hakkında yapılandırılmış bilgiler ve hayatı, kitapları, çalışmaları ve içerisinde bulunduğu müziksel stiller, New York Okulu ve

⁷ Luciano Berio, Cavaliere di Gran Croce OMRI (Ekim 24, 1925 – May 27, 2003) İtalyan besteci.

⁸ Charles Edward Ives (Ekim 20, 1874 – May 19, 1954) Amerikalı modernist besteci.

⁹ Cowell, Henry; Sidney (1969). Charles Ives ve His Music. Oxford: Oxford University Press.

hazırlanmış piyano hakkında bilgiler vermektedir. Bu teknikleri anlatan yabancı kaynaklar bulunabilirken bu tekniklerin tam olarak tanıtıldığı ve nasıl çalındığını açıklayan Türkçe bir kaynak bulunmamaktadır. Örneğin Fuat Kent'in Almanca yazdığı ve modern piyano tekniklerini seminerlerinde tanıtırken kullandığı notlar bulunmaktadır. Özellikle telli piyanoyu veya hazırlanmış piyanoyu tanıtırken, bu alana katkı sağlayan ve tekniklerle adı anılan bestecilerden söz ederken bu tekniklerin kullanımı anlatılmaktadır. Araş. Gör. Şirin Akbulut'un 4-8 Şubat 2010 tarihinde düzenlenen WCES konferansında sunduğu "The Use of Extended Piano Techniques at Conservatories in Turkey" adlı çalışmasında, bu tekniklerin piyano eğitimine uygulanırılığı ve eğitim boyutunun tartışıldığı görülmektedir daha sonra bu bildiri makale olarak basılmıştır. Ayrıca 2012 yılında Sanat, Spor ve Bilim Eğitiminde Yeni Eğilimler Uluslararası Dergisinde basılan Şirin Akbulut Demirci ve Mesruh Savaş'ın Modern Piyano Teknikleri ve İki Eser adlı makale yayınlanmış. Bu çalışmada müzikal analiz yöntemi kullanılmış ve bu yöntemle açıklanan eserlerin çalıcılara ve modern tekniklerin eğitiminde tekniklerin nasıl uygulanacağı ile ilgili öğrencilere hazır bulunuşluk sağlayacağı düşünülmüştür. (Akbulut, 2010; Akbulut-Savaş, 2012) 2012 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde düzenlen Global Eğitimde Yeni Eğilimler Konferansında Nilüfer Yılmaz bu konuda bir bildiri sunmuştur. Bu çalışmada, Müzik Öğretmenliği eğitiminde modern piyano tekniklerinin öğretimiyle ilgili olarak Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Modern Piyano Teknikleri ve Müzik Öğretmenliği Programında Uygulanması" konulu projenin 2 yarıyıllık uygulamasına dayanarak öğretim elemanlarının ve öğrencilerin modern piyano tekniklerine karşı tutum ve görüşleri belirlenmeye çalışılmış. Sonuç olarak öğretim elemanları ve öğrencilerin bu tekniklerin öğretimini önemli ve gerekli gördükleri, uygulama konusunda çekimser davrandıkları, ancak modern piyano teknikleri ile yazılmış eserleri seslendirmenin piyano eğitimini, yaratıcılığı ve çağdaş müziklere bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiği görüşünde oldukları belirlenmiştir (Yılmaz 2012).

Bu çalışmada örneklem olarak seçilen iki eserdeki modern piyano teknikleri incelenmiştir.

BULGULAR

Piyano için yazılan "On the Wire" (2011) adlı albüm, modern piyano tekniklerinin öğretilmesi amacıyla bestelenmiş piyano için altı eserden oluşur. İlk önce yedi bestelenmesi planlanmış daha sonra besteci solo için beş, iki piyanist için bir eser (IV. eser) besteleyerek bestesini altı eserle tamamlanmıştır. Albüm, U.Ü. Eğitim Fak. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda yürütülen "Modern Piyano Teknikleri ve Müzik Öğretmenliği Programı'nda

Uygulanması” adlı proje kapsamında bestelenmiştir. 2011-2012 Güz ve Bahar Yarıyılları ve 2012-2013 Bahar Yarıyılında üç dönemde ikişer eserin öğretilmesi planlanarak bestelenmişlerdir. Proje öğrencilere modern piyano tekniklerini öğretmeyi ve çalgının alışılmışın dışındaki tınısal zenginliğini keşfetmelerini amaçlar. Bu amaçla albümdeki parçalardan her biri öğretici amacı da düşünülerek modern piyano tekniklerinden bir veya birkaçı temelinde, teknik ve tınısal olarak basitten karmaşık olana ilerleyen bir düzende bestelenmiştir.

Bu modern piyano teknikleri temel olarak çalgının tuşları yerine çalgının tellerinin kullanılmasından oluşmaktadır. Çalgının asıl sesi üreten elemanları olan tellerin tuşlar yerine doğrudan el, parmak, tırnak ya da diğer objelerle çalınması bambaşka bir tını dünyasına rehberlik eder. Bu yeni çalma yöntemlerinin amacı geleneksel tuşeli piyano icrasını dışlamak yerine onu yeni tınısal araçlarla zenginleştirmeyi amaçladığından ve parçaların piyanistler tarafından çalınacağı göz önüne alındığından parçalarda yeni çalma biçimleri ile birlikte geleneksel piyano icrası da egemen olarak varlığını devam ettirmektedir (Akbulut, Savaş 2012).

“On the Wire” 5. Eser:

Bu beste setinin son iki bestesi Ekim 2012’de tamamlanmıştır. Bu eseri çalmaya başlamadan önce tellerin yapışkanlı kâğıtlarla işaretlenmesi gerekmektedir.

Adagio ca. ♩ = 50

gliss. over strings with fingernail.

6

gliss.

mp — mf

p

3

Örnek 1: 1. ve 2. Ölçüler.

Eserin ikinci ölçüsünde sağ el tırnaklar kullanılarak tellerde glissando yapar.

*gliss. over strings
with fingernail.*

mp ————— *mf*

ord.

Örnek 2: 6. Ölçü.

Birinci örnekte de olduğu gibi ikinci örnekte sağ el tırnaklarla yapılan glissando tekniği uygulanır.

pizz.

mf

Ped.2

Örnek 3: 7. ve 8. Ölçüler.

Örnek üçte orta pedalın basılmasıyla akor sesleri tutulmakta, yankılanmakta ve bu sesler üzerine sağ el notaları tellerde uygulanan pizzicato tekniğiyle çalınır.

*Touch string at proper node
for 2nd partial harmonic with L.H.*

Örnek 4: 9. ve 10. Ölçüler.

Örnek dörde re telinde sol el parmağı ile re notasının ikinci doğuşkanı olan re notası bulunarak basılır ve sağ el re notasını çalınır.

Örnek 5: 12. ve 13. Ölçüler.

Örnek beşte iki eldeki notalar parmak ucuyla tellerde uygulanan pizzicato ile çalınır.

gliss. over strings with fingernail.

6

gliss.

mp *mf* *p*

5/4

5/4

Örnek 6: 16. Ölçü.

Örnek altıda sağ el parmak ucuyla inici bir glissando yapar.

gliss. over strings with fingertip *gliss. over strings with fingertip*

f *p*

Depress keys silently

Ped 2

Ped 2

Ped 2

23

gliss. *gliss.*

Ped 2

Ped 2

Örnek 7: 19.-23. Ölçüler.

Örnek yedide orta pedal ve sağ el parmak ucuyla yapılan glissando farklı gürlüklerde kombinasyon halinde uygulanır.

senza misura

gliss. over strings with fingertip

gliss.

ord.

3

ord.

mp

f

p

mf

Eylül, 2012

Örnek 8: 24.-26. Ölçüler.

Örnek sekizdeki 26. Ölçüdeki sağ el parmak ucuyla yapılan çıkıcı glissando ile eser tamamlanır.

“On the Wire” 6. Eser:

Liberamente ca. ♩ = 52

3

3

pp

Place thin paper over strings covering the range given below.

Eylül, 2012

Örnek 1: 1. Ölçü.

Eser fa anahtarında gösterilen ses aralığındaki tellerin üzerine kâğıt parçası koyularak hazırlanılır.

gliss. clusters with fingernails over strings. Play the repetition at different register.

7

mp

l.v.

Ped.

Örnek 2: 7. Ölçü.

Örnek iki de iki elin parmak ucuyla tellerde glissando yapılır ikinci çalışta farklı bir oktavda glissando tekrarlanır.

on ster.

ord.

gliss. over strings with fingertip

gliss.

p — *mf*

3

Ped. 2

Örnek 3: 8. Ölçü.

Üçüncü örnekte orta pedal kullanımı ile sağ el parmak ucuyla yapılan glissando kombinasyon halinde uygulanır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

“On the Wire” adlı setin beşinci ve altıncı eserlerde kullanılan modern teknikler şunlardır:

- Piyanonun teller üzerine kağıt koyulmasıyla hazırlanılması.
- Sağ el tırnaklarla veya parmak ucu ile tellerde glissando inici ve çıkıcı, iki el inici glissando.
- Sağ ve sol el pizzicato.
- Orta pedalın kullanılması.
- Mikroton kullanımı.

Böylece eserin kağıt ile hazırlanılması hazırlanmış piyano tekniğine örnek oluşturabilir. Tellerde çeşitli ellerde uygulanan glissando, pizzicato teknikleri de telli piyano tekniğine örnek oluşturur. Ayrıca orta pedal kullanımı ve mikroton kullanımı incelenmiştir.

Bu teknikler uygulanırken eserlerin daha iyi yorumlanması için öneriler şöyle özetlenebilir:

1. Bestecinin eserleri çalınmadan önce notaların çok iyi incelenmesi gereklidir. Tekniklerin nasıl uygulanacağı ile ilgili talimatlar anlaşılmalı ve bestecinin hangi tını efektini yaratmak istediği doğru olarak algılanmalıdır.
2. Çalmaya başlamadan önce tellerdeki notalar yapışkanlı kâğıtlarla işaretlenmelidir.
3. Teknikler uygulanması için yapılan tekrar çalışmaları dışında tekniklerin seri bir şekilde uygulanması için ayrıca çalışılması gereklidir.

KAYNAKÇA

Akbulut, Şirin. *Türkiye’deki Konservatuvarlarda Modern Piyano Tekniklerinin Kullanımı* (The Use of Extended Piano Techniques at Conservatories in Turkey), Dünya Eğitim Bilimleri Konferansı (World Conference on Educational Sciences), 2010, İstanbul Türkiye.

Akbulut-Demirci, Şirin. *Modern Piyano Teknikleri ve İki Eser (Extended Piano Techniques and Two Examples)*,3. Asya’da Sahne Sanatları Olarak Yaratıcı Endüstriler Uluslararası Konferansı (3rd International Conference on Performing Arts as Creative Industries in Asia), 2013, Malezya.

Akbulut-Demirci, Şirin ve Savaş, Mesruh. *Modern Piyano Teknikleri ve İki Eser*, Sanat, Spor ve Bilim Eğitiminde Yeni Eğilimler Uluslararası Dergisi-2012, Cilt 1, Sayı 3 (International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education -2012, volume 1, issue 3).

Balkarlı-Can, Serla. *John Cage'in "Hazırlanılmış Piyano"su ve Endonezya Geleneksel Orkestrası "Gamelan"* (John Cage's "Prepared Piano" and Indonesian Traditional Orchestra "Gamelan") Sanatta Yeterlik Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, Eskişehir.

Yılmaz, Nilüfer. *Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Modern Piyano Tekniklerinin Öğretimi ve Uludağ Üniversitesi Örneği Kapsamında Proje Uygulamasının Ön Değerlendirilmesi*, Global Eğitimde Yeni Eğilimler Konferansı (New Trends On Global Education Conference), 2012 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

http://en.wikipedia.org/wiki/Piano_extended_technique (28.01.2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/Prepared_piano (28.01.2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/String_piano (28.01.2014)

<http://www.lunanova.org/PianoET/> (28.01.2014)

<http://www.encyclopedia.thefreedictionary.com> (28.01.2014)